

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุกคามทางเพศและเยียวยาผู้เสียหายในคดีอาญา

Legal Measures Related to Sexual Harassment and Remedies for Victims in Criminal Cases

อาระดา พุ่มไพศาลชัย¹ | Arada pumpaisanchai¹

ภูมินันท์ รุ่งแสง² | Phuminun Rungsang²

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง “มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุกคามทางเพศและเยียวยาผู้เสียหายในคดีอาญา” ศึกษาเกี่ยวกับการมาตรการทางกฎหมายกรณีมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับการคุกคามทางเพศและมาตรการในการเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญากรณีที่มีการคุกคามทางเพศเกิดขึ้น

ผลการศึกษาพบว่า ประมวลกฎหมายอาญายังไม่ระบุชัดเจนเกี่ยวกับการคุกคามทางเพศ เห็นได้จาก มาตรา 397 เป็นความผิดลหุโทษ ซึ่งครอบคลุมถึงการคุกคามทางเพศที่ไม่รุนแรง อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติดังกล่าวยังไม่มีข้อกำหนดเฉพาะที่ชัดเจนสำหรับการคุกคามทางเพศในทุกกรณี ทั้งการกระทำที่ถือเป็นการคุกคามที่ไม่ร้ายแรงตามมาตรา 397 นั้น ยังจะต้องพิจารณาต่อไปอีกว่าเป็นการคุกคามทางเพศหรือไม่ หากใช้ก็อาจถูกลงโทษในความผิดฐานลหุโทษซึ่งเป็นอัตราโทษสถานเบา ส่งผลทำให้ผู้กระทำการคุกคามทางเพศที่มีลักษณะของการกระทำที่ไม่กระทบต่อร่างกายโดยตรงเหมือนเช่นความผิดฐานข่มขืน แม้มีการคุกคามเกิดขึ้นจริงแต่ไม่ใช้การคุกคามทางเพศที่รุนแรง ผู้กระทำอาจไม่มีความผิดตามกฎหมาย และไม่อาจลงโทษผู้กระทำได้ ในทางกลับกัน ผู้ถูกกระทำการคุกคามอาจได้รับความอับอาย หวาดระแวง เครียด ส่งผลต่อการดำเนินชีวิต และสภาพจิตใจตกเป็นโรคซึมเศร้าและไม่อาจรักษาให้หายได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ เพื่อให้ความคุ้มครองแก่ผู้เสียหายจากการถูกคุกคามทางเพศ ควรแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา โดยกำหนดนิยามของการกระทำ “การคุกคามทางเพศ” ให้ชัดเจน รวมถึงแก้ไข มาตรา 397 โดยนำวรรคสองและวรรคสาม มาบัญญัติให้การคุกคามทางเพศเป็นความผิดเกี่ยวกับเพศโดยเฉพาะและกำหนดอัตราโทษให้สูงขึ้น และเพิ่มเติมบทบัญญัติความผิดเกี่ยวกับการคุกคามทางเพศที่ได้แก้ไขปรับปรุงนั้น ไปยังรายการทนายพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 เพื่อเป็นการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาในความผิดเกี่ยวกับการคุกคามทางเพศ

คำสำคัญ : การคุกคามทางเพศ, การเยียวยา, ผู้เสียหายในคดีอาญา

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์/ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์/ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง/ Email : arada.phum@gmail.com.

² นิติกร งานนิติการ/ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง/ Email: Phuminunr1@gmail.com

* E-Mail ผู้ส่งบทความ : Email : arada.phum@gmail.com./ เบอร์โทรศัพท์ 064-1170609/ รับเมื่อ วันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ.2567/ แก้ไขเมื่อ วันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ.2567/ ตอบรับเมื่อ วันที่ 10 ตุลาคม พ.ศ.2567/ เผยแพร่ วันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2568

Abstract

The article titled “Legal measures regarding sexual harassment and compensation for victims in criminal cases” studies legal measures in cases where sexual harassment has been committed and measures to provide compensation for victims in criminal cases regarding sexual harassment.

The results of the study found that the Criminal Code is not clear about sexual harassment. It can be seen from Section 397 that it is a petty offense and covers non-violent sexual harassment. However, the statute does not have specific provisions for any cases of sexual harassment. Besides, any actions that are not serious threats according to Section 397 still need to be further considered whether it is sexual harassment. If so, that person may be punished as a misdemeanor, which is a light penalty. As a result, the person who commits sexual harassment that does not directly affect the victim's body is considered committing unserious sexual harassment that is incomparable to the offense of rape. Therefore, the perpetrator may not be guilty under the law and cannot be punished. On the other hand, the victims of harassment may feel shame, paranoia, and stress that affect their way of life and mental states that fall into depression and cannot truly be cured.

Suggestions for protecting victims of sexual assault are to revise the criminal code by defining the action of "sexual harassment" clearly. Then, amend Section 397 by removing the second and third paragraphs to make sexual harassment a specific gender-related offense and set a higher penalty rate. Furthermore, add provisions for offenses related to sexual harassment that have been revised and improved at the end of the Act on Compensation for Victims and Compensation and Expenses for Defendants in Criminal Cases, B.E. 2001, in order to provide compensation for damages to victims in criminal cases for offenses related to sexual harassment.

Keywords : sexual harassment, remedy, victim of a crime

บทนำ

การคุกคามทางเพศเป็นภัยที่เกิดขึ้นในสังคมหลายรูปแบบซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันออกไปตามสภาพของแต่ละสังคม ฉะนั้นการคุกคามทางเพศมักเกิดขึ้นได้ง่ายตามสถานที่ต่างๆ เช่น สถานที่ทำงาน โรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา ครอบครัว หรือแม้แต่ในสังคมออนไลน์ บุคคลทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย สามารถตกเป็นเหยื่อของการคุกคามทางเพศได้ ปัจจุบันการคุกคามทางเพศทางสื่อสังคมออนไลน์ ไม่ว่าจะเป็น ทวิตเตอร์ (Twitter), เฟซบุ๊ก (Facebook), อินสตาแกรม (Instagram), พันทิป, ยูทูบ (YouTube), ไลน์ (Line), จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) เป็นต้น มีการกระทำในลักษณะคุกคามทางเพศเกิดขึ้น เช่น การแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ การส่งข้อความก่อกวน ลวนลามทางคำพูด การส่งรูปภาพลามกอนาจาร ก่อให้เกิดการคุกคามทางเพศได้โดยง่าย และการคุกคามทางเพศ เป็นปัจจัยหนึ่งและเป็นการกระทำที่อาจนำไปสู่การกระทำความผิดทางเพศ การล่วงละเมิดทางเพศ อนาจาร การข่มขืนกระทำชำเรา หรือความผิดเกี่ยวกับเพศประการอื่น ๆ ที่มีลักษณะร้ายแรง จะเห็นได้จากสถิติการรับเรื่องราวร้องทุกข์ของมูลนิธิปวีณาหงสกุลเพื่อเด็กและสตรี ประจำวันที่ 29-30 กรกฎาคม พ.ศ.2567 กรณีข่มขืนและอนาจาร จำนวน 12 ราย เป็นสถิติการร้องเรียนเพียง 2 วัน (สถิติการรับเรื่องราวร้องทุกข์ของมูลนิธิ ปวีณาหงสกุลเพื่อเด็กและสตรี ประจำวันจันทร์-อังคาร ที่ 29-30 กรกฎาคม พ.ศ.2567, สืบค้นเมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 2567 <https://www.pavenafoundation.or.th/post/8qmep6lkiyvq>) เราได้เห็นข่าวความรุนแรงทางเพศเกิดขึ้นในสังคมไทยอยู่บ่อยครั้ง ซึ่งการคุกคามทางเพศมีหลายรูปแบบ ตั้งแต่มีความรุนแรงน้อยไปจนถึงรุนแรงมาก เช่น การแทะโลมด้วยวาจา การถูกเนื้อต้องตัว การชักชวนนัดแนะในทางเพศ การพยายามข่มขืน และการข่มขืน เป็นต้น ซึ่งเหยื่อที่ถูกคุกคามทางเพศ มีทั้ง เพศชาย เพศหญิง และเพศที่สาม จากการติดตามข่าวการคุกคามทางเพศของไทยรัฐออนไลน์ ทีมข่าวเฉพาะกิจไทยรัฐออนไลน์ รายงานกล่าวถึงสถิติในรอบ 3 ปี คือ ตั้งแต่ 2564-2566 พบว่าเด็กและเยาวชน ถูกล่วงละเมิดทั้งสิ้น 1,097 คน ซึ่งตัวเลขดังกล่าวถือเป็นตัวเลขที่มีการแจ้งความเป็นคดี โดยบางส่วน คาดว่ามากกว่า 50% นั้น อาจจะไม่มีการแจ้งความ แต่หากคำนวณในรอบ 3 ปี หรือ 1,096 วัน ค่าเฉลี่ย คือ ทุก ๆ วัน อาจจะมีเด็กหนึ่งคนถูกล่วงละเมิดทางเพศ โดยกว่า 88% นั้น เป็นเพศหญิง (ทีมข่าวไทยรัฐออนไลน์, 2566)

จากกรณีการคุกคามทางเพศที่เกิดขึ้นในสังคมไทย สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครอง ป้องกัน ป้องปราม มิให้เกิดการกระทำความผิดเกี่ยวกับคุกคามทางเพศ ที่ไม่ชัดเจนในส่วนของนิยามความหมาย ลักษณะของการคุกคาม และอัตราโทษที่กำหนดไว้ไม่เหมาะสม ไม่ได้สัดส่วนกับผลกระทบที่ผู้เสียหายได้รับ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 397 และผู้กระทำความผิดไม่ได้เกรงกลัวที่จะถูกลงโทษ เมื่อการคุกคามทางเพศเกิดขึ้น ส่งผลทำให้ผู้ถูกคุกคามไม่สามารถใช้ชีวิตได้ตามปกติสุข เกิดความอับอายและส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของผู้ถูกกระทำการคุกคามทางเพศ มีภาวะซึมเศร้า ท้อแท้ในชีวิต รู้สึกไร้ค่าและไม่กล้าเข้าสังคม แม้เหตุการณ์จะผ่านไปแล้วก็ตาม และแม้ว่าอาจจะมีการเยียวยาความเสียหายบ้างแต่ก็ไม่อาจลบเลือนความเสียหายทางจิตใจได้

อย่างไรก็ตาม การคุกคามทางเพศมิให้เห็นในสังคมไทยอยู่เรื่อยมา จึงอาจเกิดปัญหาในการป้องปราม ป้องกันการคุกคามทางเพศของไทย และการเยียวยาความเสียหายในคดีอาญาให้แก่บุคคลที่ได้รับผลของการกระทำคุกคามทางเพศ ที่ยังไม่เหมาะสมและชัดเจนเพียงพอ บทความนี้ จึงศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมาย

เกี่ยวกับการคุกคามทางเพศ ตามประมวลกฎหมายอาญา และการเยียวยาผู้เสียหายในคดีอาญาตามพระราชบัญญัติ ค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 รายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ความหมายและลักษณะของการคุกคามทางเพศ

1.1 ความหมายของ “การคุกคามทางเพศ” (Sexual Harassment)

ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ไม่ได้ให้ความหมายไว้โดยเฉพาะ แต่ได้ให้ความหมายของ “คุกคาม” ว่า หมายถึง แสดงอำนาจด้วยกิริยาหรือวาจาให้หวาดกลัว, ทำให้หวาดกลัว เช่น ภัยคุกคาม (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ออนไลน์) ดังนั้น จึงต้องพิจารณาความหมายของการคุกคามทางเพศจากงานวิชาการ หรือกฎหมายประกอบกัน

นพวรรณ ปราบกวนส์ (2559) ได้กล่าวถึงการนิยามความหมายของคำว่า การคุกคามทางเพศ (Sexual harassment) มีการใช้คำหลายคำแทนสลับกันไปมาได้แก่ การล่วงละเมิดทางเพศ การคุกคามทางเพศ และเห็นว่ามีความหมายไม่แตกต่างกัน ดังนั้น การคุกคามทางเพศ หมายถึง การกระทำใด ๆ ก็ตามตั้งแต่การรังแก การดูหมิ่นซึ่งหน้า กระทำอนาจาร ช่มชืดกระทำความผิด อันเป็นการข่มเหงผู้อื่นทั้งที่เป็นเด็ก คู่สมรส หรือบุคคลอื่นที่ไม่ใช่คู่สมรส ให้ได้รับผลกระทบทั้งทางร่างกายและจิตใจ เช่น ความอับอาย ความเดือดร้อน โดยทางวาจาหรือการใช้กำลังซึ่งมีการใช้อาวุธหรือไม่ก็ตาม อย่างไรก็ตาม กล่าวว่า ในประเทศไทย มีกฎหมายบัญญัติเพื่อป้องกันการละเมิดหรือทำร้ายบุคคล โดยทั่วไป ยังไม่มีการระบุบนพื้นฐานเรื่องเพศอย่างชัดเจน นอกจากนี้ กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ได้ให้ความหมายของ การล่วงละเมิดหรือการคุกคามทางเพศ ไว้ว่า การกระทำใด ๆ หรือพฤติกรรมที่ส่อไปในทางเพศที่เป็นการบังคับ การใช้อำนาจที่ไม่พึงปรารถนาด้วยวาจา ข้อความ ท่าทาง แสดงด้วยเสียง รูปภาพ เอกสาร ข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือสิ่งของลามกอนาจารเกี่ยวกับเพศ หรือกระทำการอื่นในทำนองเดียวกันโดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นได้รับความเดือดร้อนรำคาญได้รับความอับอาย หรือรู้สึกถูกละเมิดเหยียดหยาม และให้หมายรวมถึงการติดตามรังควานหรือการกระทำการใดที่ก่อให้เกิดบรรยากาศไม่ปลอดภัยทางเพศ โดยเฉพาะจากการสร้างเงื่อนไขซึ่งมีผลต่อการจ้างงาน การสรรหาหรือการแต่งตั้ง หรือผลกระทบอื่นใดต่อผู้เสียหาย ทั้งในหน่วยงานของรัฐและเอกชน รวมถึงสถาบันการศึกษา (กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน, 2563)

Catharine A. Mackinnon (วิจิตรา อยู่เป็นแก้ว, 2550) ได้ให้คำจำกัดความของการคุกคามทางเพศว่า “เป็นการแสดงออกทางเพศ หรือความสนใจในทางเพศ ซึ่งผู้มีอำนาจเหนือกว่าบังคับให้ผู้หนึ่งต้องยอมรับพฤติกรรมเรื่องเพศที่ผู้หนึ่งไม่พึงปรารถนา ภายในบริบทของความสัมพันธ์ทางอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกัน”

Rubenstein (พินิติร นามศรีฐาน, 2543) กล่าวว่า การคุกคามทางเพศ คือ การกระทำที่มีลักษณะทางเพศหรือมีนัยในทางเพศอันไม่เป็นที่ยินยอมของผู้ถูกระทำ ซึ่งองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ คำว่า “ไม่เป็นที่ต้องการ” (Unwanted) และ “ไม่ได้รับการตอบสนอง” (Unreciprocated)

จากการศึกษาถึงความหมายของการคุกคามทางเพศ เป็นการแสดงกระทำที่แสดงออกทางเพศต่อบุคคลใด ๆ ไม่ว่าจะเพศใดก็ตาม มีการแสดงการคุกคามด้วยวาจา ข้อความ กิริยาท่าทาง น้ำเสียง รูปภาพ เอกสาร

ข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือสิ่งของลามกอนาจารเกี่ยวกับเพศ หรือกระทำการอื่นในทำนองเดียวกัน ในลักษณะที่ก่อให้เกิดความรู้สึกไม่ปลอดภัยทางเพศ เตือนตรึงราคา ได้รับความอับอาย หรือลดทอนศักดิ์ศรีของบุคคล

1.2 ลักษณะของการคุกคามทางเพศ

การคุกคามทางเพศมีรูปแบบและลักษณะต่าง ๆ แคทลิน โบเวส (Kathleen Beauvais, 1986 อ้างถึงใน วิมนา ธรรมปรีชา, 2533) แบ่งรูปแบบพฤติกรรมการคุกคามทางเพศ ออกเป็น 4 รูปแบบ คือ

- 1) เพศชายคุกคามเพศหญิง (Male Harassing Female)
- 2) เพศหญิงคุกคามเพศชาย (Female Harassing Male)
- 3) คนรักต่างเพศคุกคามคนรักร่วมเพศ (Heterosexual Harassing Homosexual)
- 4) คนรักร่วมเพศคุกคามคนรักต่างเพศ (Homosexual Harassing Heterosexual)

แนวคิดนี้พิจารณาจากเพศหรือรสนิยมทางเพศของผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ

Catharine A. Mackinnon (วิมนา ธรรมปรีชา, 2533) ได้แบ่งพฤติกรรมการคุกคามทางเพศเป็น 4 ลักษณะ คือ

1) การใช้วาจา เช่น การพูดจาล้อเลียนเรื่องเพศ การข่มขู่ และการพูด ยกยอที่ปราศจากความหมาย

2) การสัมผัสทางกาย เช่น การแตะ การลูบหลัง การกอดรัด

3) การนัดหมายอันไม่เป็นที่ต้องการ

4) การร่วมประเวณี หรือการข่มขืนในขณะทำงาน

Working Women United Institute (WWUI) (Evans, 1978 อ้างถึงใน วิมนา ธรรมปรีชา, 2533) ได้เสนอลักษณะของพฤติกรรมของการคุกคามทางเพศเป็น 6 ลักษณะ คือ

1) การยั่วยุหรือล่อลวง และการขำเล็งมองดูรูปร่างของผู้หญิงอย่างไม่มีรู้จักหยุด

2) การพยายามสัมผัสตัวของฝ่ายหญิงอยู่เสมอ

3) การขู่หญิงให้ยอมจำนนต่อการคาดคั้นหรือการเห็บแนม

4) การจับตัวผู้หญิงซึ่งอยู่กันตามลำพังเพื่อความใกล้ชิดทางเพศ ซึ่งเป็นการฝืนใจของฝ่ายหญิง

5) การชักชวนให้มีเพศสัมพันธ์อย่างเปิดเผย โดยมักจะขู่ถึงการออกจากงานหรือการเลื่อนตำแหน่ง

6) การมีความสัมพันธ์ทางเพศโดยการฝืนใจฝ่ายหญิง

นอกจากนี้ ยังมีการคุกคามทางเพศในรูปแบบใหม่ ผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เช่น การส่งภาพลามกอนาจารเกี่ยวกับเพศ ผ่านทางโปรแกรมประยุกต์ (Application) การส่งข้อความก่อกวนทางเพศอย่างต่อเนื่อง การข่มขู่จะนำภาพลามกอนาจารของผู้เสียหายไปเผยแพร่ บนสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) และการคุกคามทางเพศที่เกิดขึ้นทางสื่อสังคมออนไลน์กระทำได้ง่าย และมีแนวโน้มจะนำไปสู่ปัญหาทางสังคมต่อไปได้ โดยเฉพาะการแสดงความคิดเห็นด้วยการพิมพ์แซวกันด้วยภาษาที่แรง การพิมพ์ข้อความในลักษณะหยอกล้อ หรือแม้แต่การพิมพ์ข้อความ ส่องส่องง่ามสื่อไปในทางลามกอนาจาร ทั้งนี้ ในมุมมองอาจมองเป็นเรื่องขบขันหรือตลก ซึ่งการกระทำโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นวิธีการคุกคามทางเพศประเภทหนึ่งเช่นกัน

จากความหมายของการคุกคามทางเพศข้างต้น การคุกคามทางเพศ (Sexual Harassment) เป็นพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ซึ่งเกี่ยวข้องกับการแสดงออกหรือการกระทำที่มีลักษณะทางเพศที่เป็นอันตราย ไม่เหมาะสม หรือไม่เป็นที่ยอมรับต่อบุคคลอื่น การคุกคามทางเพศสามารถเกิดขึ้นได้ในหลายรูปแบบ เช่น การพูดจาหยาบคาย การล่วงละเมิดทางสายตา การแต่งตัวร่างกายโดยไม่ได้รับความยินยอม หรือแม้แต่การส่งข้อความหรือรูปภาพที่ไม่เหมาะสม และหมายรวมถึงการกระทำหรือการแสดงออกในทางเพศ ทั้งโดยตรงหรือโดยอ้อม ด้วยสายตา ท่าทาง กิริยา คำพูด อากักรหรือสื่อสารผ่านช่องทางต่าง ๆ แม้แต่การกระทำโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางในการก่อการคุกคามทางเพศด้วย ทำให้ผู้ถูกรังแกรู้สึกเดือดร้อนรำคาญ อึดอัด ไม่พอใจ เครียด หวาดระแวง หวาดกลัว และรู้สึกไม่ปลอดภัย อีกทั้งการคุกคามทางเพศไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นในที่ทำงานหรือสถานบันการศึกษาเท่านั้น แต่ยังสามารถเกิดขึ้นได้ในทุกสถานการณ์และสภาพแวดล้อม การกระทำเหล่านี้ไม่เพียงแต่สร้างความไม่สบายใจหรืออับอายต่อผู้ที่ถูกรังแก แต่ยังส่งผลต่อสภาพจิตใจ ความมั่นใจรวมถึงส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้ถูกรังแกอีกด้วย

2. มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุกคามทางเพศ

ในเชิงกฎหมายการคุกคามทางเพศถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนและสามารถถูกดำเนินคดีตามกฎหมายได้ ขึ้นอยู่กับประเทศและกฎหมายที่ใช้บังคับ การคุกคามทางเพศสามารถถูกจัดการและยับยั้งได้ โดยการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย การให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิและวิธีการป้องกัน และการสนับสนุนเหยื่อให้สามารถแจ้งข่าวสารหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้

กฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับการคุกคามทางเพศมีข้อตกลงที่มีผลบังคับใช้ โดยครอบคลุมถึงการป้องปราม ป้องกัน การปกป้อง และการลงโทษการคุกคามทางเพศในระดับสากล โดยประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิกที่มีภาระผูกพันให้ต้องปฏิบัติตามกฎหมายระหว่างประเทศนั้น ซึ่งได้แก่

1) อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women. (CEDAW)) อนุสัญญานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ รวมถึงการคุกคามทางเพศ โดยประเทศที่เป็นภาคีต้องดำเนินการที่จำเป็นในการป้องกันและลงโทษการคุกคามทางเพศที่เกิดขึ้นในประเทศของตน

2) อนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ ฉบับที่ 190 ((Convention Concerning the Elimination of Violence and Harassment in the World of Work (No. 190) : ILO Convention No. 190) อนุสัญญานี้ว่าด้วยการขจัดความรุนแรงและการคุกคามในโลกของการทำงาน รวมถึงการคุกคามทางเพศ โดยให้การปกป้องทุกคนในสถานที่ทำงานจากการคุกคามทางเพศ และกำหนดให้ประเทศภาคีต้องมีนโยบายและกฎหมายเพื่อป้องกันและจัดการกับปัญหานี้

3) ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights : UDHR) แม้ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนจะไม่ได้กล่าวถึงการคุกคามทางเพศโดยตรง แต่ก็เน้นเรื่องสิทธิความเท่าเทียมกัน ความมีศักดิ์ศรี และเสรีภาพจากการถูกละเมิด ซึ่งรวมถึงการคุกคามทางเพศด้วย

4) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR) และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR) กฎหมายดังกล่าวนี้คุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่รวมถึงสิทธิในการดำเนินชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี ซึ่งการคุกคามทางเพศถือเป็นการละเมิดสิทธิในแง่

การคุกคามทางเพศเป็นประเด็นที่กฎหมายระหว่างประเทศให้ความสำคัญ และแต่ละประเทศสมาชิกต้องนำมาปรับใช้ภายในประเทศของตนเพื่อให้เกิดการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างแท้จริง

สำหรับมาตรการทางกฎหมายของประเทศไทย มีภาระผูกพันในฐานะภาคีสมาชิกที่จะต้องปฏิบัติตามพันธกรณีดังกล่าวด้วย โดยที่เป็นการป้องปรามหรือป้องกันการกระทำความผิดเกี่ยวกับคุกคามทางเพศหรือการล่วงละเมิดทางเพศ กฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับการคุกคามทางเพศมีหลายฉบับที่ครอบคลุมทั้งในด้านการป้องปราม ป้องกัน ลงโทษและการคุ้มครองผู้ถูกคุกคามทางเพศ ดังเช่น

1. การคุกคามทางเพศกรณีทั่วไป เมื่อพิจารณาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 276-285 กฎหมายไทยบัญญัติความผิดเกี่ยวกับการข่มขืนกระทำชำเราและการกระทำอนาจาร โดยการคุกคามทางเพศที่มีการใช้กำลังหรือการบังคับขืนใจ อาจถือเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญานี้ ซึ่งถือเป็นความผิดเกี่ยวกับเพศที่มีลักษณะรุนแรง ที่มีกฎหมายคุ้มครองชัดเจนตามประมวลกฎหมายอาญา ในความผิดเกี่ยวกับเพศ ได้แก่ ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา ความผิดฐานกระทำอนาจาร ความผิดฐานค้าบุคคลเพื่อความใคร่ และความผิดฐานค้าสิ่งลามก จะเห็นได้ว่าไม่มีความผิดฐานคุกคามทางเพศ ที่จะสามารถป้องปรามการคุกคามทางเพศได้และยังมิใช่เป็นการคุ้มครองผู้เสียหายจากการกระทำความผิดดังกล่าวได้ ทั้งที่เป็นความผิดเกี่ยวกับเพศที่สามารถเกิดขึ้นได้ง่ายแต่มีปรากฏบทบัญญัติ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 397 วรรคแรกเกี่ยวกับการคุกคาม และวรรคสองการกระทำอันมีลักษณะส่อไปในทางที่จะล่วงเกินทางเพศ

ในส่วนของ มาตรา 397 วางหลักการเกี่ยวกับการกระทำการใด ๆ ที่เป็นการรังแก ข่มเหง คุกคาม หรือทำให้ได้รับความอับอายหรือเดือดร้อนรำคาญ ที่มีลักษณะไม่รุนแรงมาก

ลักษณะพฤติกรรมของการคุกคามทางเพศที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา ไม่ว่าจะเป็นการข่มขืนกระทำชำเรา การอนาจาร ล้วนเกิดขึ้นจากการแสดงเจตนาที่ถือเป็นองค์ประกอบของความผิดฐานนั้น ๆ แต่ถึงแม้ว่าในกรณีนี้ "ไม่มีเจตนา" ในทางเพศ เช่น ความแค้นส่วนตัวหรือต้องการให้อีกฝ่ายได้รับความอับอาย หรือทำไปด้วยอารมณ์สนุกคึกคะนอง ถือว่าเป็นการคุกคามทางเพศได้เช่นกัน ตาม พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 22) พ.ศ. 2558 ความผิดเกี่ยวกับการคุกคาม แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 397

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันประมวลกฎหมายอาญาที่เป็นมาตรการทางกฎหมายในการป้องปราม ป้องกัน ลงโทษการคุกคามทางเพศที่มีลักษณะเป็นการล่วงเกินทางเพศหรือล่วงละเมิดทางเพศ พบว่า กฎหมายดังกล่าวยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาการคุกคามทางเพศได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพเพียงพอ เนื่องจาก ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 276-285 บัญญัติความผิดเกี่ยวกับการข่มขืนกระทำชำเราซึ่งหมายถึงการมีเพศสัมพันธ์หรือการกระทำทางเพศโดยไม่ได้รับความยินยอมจากอีกฝ่ายโดยมีการใช้กำลัง ข่มขู่ หรือบังคับเพื่อให้เหยื่อไม่สามารถขัดขืนได้ ข่มขืนยังครอบคลุมถึงการกระทำที่เกี่ยวข้องกับการล่วงละเมิดทางเพศอื่น ๆ ที่ไม่ใช่เพศสัมพันธ์

โดยตรง เช่น การล่วงละเมิดทางทวารหนัก หรือช่องปากของผู้อื่น ทั้งนี้การข่มขืนกระทำชำเราที่มีการใช้กำลังหรือการบังคับขืนใจ มีเจตนาชัดเจนที่จะล่วงละเมิดทางเพศเหยื่อโดยไม่คำนึงถึงความยินยอม มีผลกระทบรุนแรงต่อร่างกาย จิตใจ ของเหยื่อหรือผู้ถูกระทำ ซึ่งมีลักษณะรุนแรงกว่าการคุกคามทางเพศมากนัก เช่น การถูกข่มขืน การอนาจารที่มีลักษณะทำให้ผู้ถูกระทำได้รับความอับอาย ส่งผลให้ผู้ถูกระทำ มีความเครียด หวาดระแวง

ส่วนการคุกคามทางเพศ ตามมาตรา 397 แห่งประมวลกฎหมายอาญา โดยหลักการตามกฎหมายดังกล่าว มิได้มุ่งถึงการคุกคามทางเพศเป็นการเฉพาะ ซึ่งถ้อยคำว่า “คุกคาม” มีความหมายกว้างและมีได้เฉพาะเจาะจงว่าเป็นการคุกคามในกรณีใดหรือเฉพาะพฤติกรรมคุกคามทางเพศลักษณะใดเป็นพิเศษ ทั้งนี้มีอาจสรุปได้ว่าเป็นการคุกคามทางเพศในลักษณะพฤติกรรมใดแน่นอน เป็นเพียงกำหนดลักษณะของการกระทำความผิด อีกทั้งการกระทำความผิดตามมาตรา 397 เป็นความผิดลหุโทษ แม้จะยอมความไม่ได้แต่โทษที่กำหนดไว้ถือว่าเป็นอัตราโทษสถานเบาว่าการกระทำทางเพศที่มีลักษณะบังคับ เช่น การข่มขืนกระทำชำเรา เห็นได้ว่า หากมีการคุกคามทางเพศเกิดขึ้นแต่ไม่ถึงขั้นข่มขืนกระทำชำเรา บทลงโทษตามมาตรา 397 เป็นเพียงการกระทำที่สร้างความไม่สบายใจให้กับบุคคลอื่น อาจเป็นคำพูด ท่าทาง หรือการกระทำอื่นๆ ที่เป็นการสร้างความรำคาญ เป็นการรังแก ข่มเหง คุกคาม หรือทำให้ได้รับความอับอายหรือเดือดร้อนรำคาญ ที่มีลักษณะไม่รุนแรงมาก ทั้งนี้เมื่อเปรียบเทียบกับ การคุกคามทางเพศ ซึ่งไม่ได้ถึงขั้นเป็นการกระทำชำเรา แต่อาจเป็นการสัมผัสหรือใกล้ชิดทางกายที่ไม่เหมาะสม เช่น การลูบคลำ การพูดจาหยาบคายทางเพศ หรือการส่งข้อความหรือรูปภาพที่มีลักษณะล่วงละเมิดทางเพศ การกระทำเหล่านี้อาจไม่ต้องใช้กำลังหรือข่มขู่ และส่วนใหญ่มักจะไม่ถึงขั้นมีการบังคับทางร่างกาย แต่มีเจตนาสร้างความอับอาย รบกวน หรือสร้างสภาพแวดล้อมที่ไม่ปลอดภัยหรือไม่สบายใจให้กับเหยื่อในบริบททางเพศ

มาตรา 397 วรรคสอง ถ้อยคำว่า “การกระทำอันมีลักษณะส่อไปในทางที่จะล่วงเกินทางเพศ” ยังมีความคลุมเครือและไม่ชัดเจน ว่าการกระทำอย่างใดจะถือเป็น “การกระทำอันมีลักษณะส่อไปในทางที่จะล่วงเกินทางเพศ” ซึ่งบทบัญญัติ มาตรา 397 หรือบทบัญญัติมาตราอื่น ๆ ในประมวลกฎหมายอาญา ไม่มีกำหนดนิยามความหมาย ลักษณะ หรือรูปแบบของการกระทำว่าแบบใดจะถือว่าเป็นการกระทำอันมีลักษณะส่อไปในทางที่จะล่วงเกินทางเพศ หากพิจารณาจากความผิดเกี่ยวกับเพศอย่างเช่น การกระทำชำเรา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1 (18) ที่บัญญัตินิยามความหมายว่า “กระทำเพื่อสนองความใคร่ของผู้กระทำ โดยการใช้วัยวะเพศของผู้กระทำล่วงล้ำอวัยวะเพศ ทวารหนัก หรือช่องปากของผู้อื่น” เห็นได้ว่า กฎหมายกำหนดนิยามไว้อย่างชัดเจน

ดังนั้น พฤติกรรมบางอย่างในมาตรา 397 วรรคหนึ่งจะไม่ชัดเจนว่าเกี่ยวกับเพศ แต่ถ้าวการกระทำนั้นส่อไปในทางที่จะล่วงเกินทางเพศ อาจถูกตีความเป็นการล่วงละเมิดทางเพศได้ อาจต้องรับโทษหนักขึ้นตามมาตรา 397 วรรคสอง

แม้จะมีมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุกคามทางเพศที่มีลักษณะล่วงเกินทางเพศแต่เมื่อพิจารณาถึงการป้องปราม ป้องกัน และลงโทษผู้กระทำการคุกคาม แต่ก็มีได้คุ้มครองและเยียวยาเหยื่อหรือผู้ถูกระทำได้ อย่างแท้จริง ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการคุกคามทางเพศส่งผลต่อการใช้ชีวิต การถูกคุกคามทางเพศอาจส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์กับผู้อื่น เช่น ครอบครัว เพื่อน หรือคู่รัก โดยอาจเกิดจากความรู้สึกไม่ไว้วางใจหรือความยากลำบากในการสื่อสารเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้น หรือส่งผลกระทบต่อประกอบอาชีพ ชื่อเสียง อย่างกรณีของ

ดารานักแสดงถูกผู้จัดการส่วนตัวคุกคามทางเพศ ช่วงเมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2567 กรณีผู้จัดการดาราทึน มีพฤติกรรมคุกคามทางเพศ ลวนลามกลุ่มดาราสาว กอดจูบลูบคลำ หนักสุด เคยจูบหน้าผาก บอกว่าให้เป็นรางวัล เพราะทำการแสดงได้ดี แถมตบท้ายถามว่า "รักพ่อไหม" (ข่าวเช้าเจ็ดสี, 2567) จะเห็นได้ว่า การคุกคามทางเพศ กรณีดังกล่าว ไม่ถึงกับมีลักษณะบังคับ หรือมีการข่มขืนกระทำชำเรา แต่เป็นการคุกคามในลักษณะสัมผัสทางกาย สร้างความเครียดและไม่สบายใจ เครียดและความวิตกกังวล ผู้ที่ถูกคุกคามทางเพศมักจะรู้สึกวิตกกังวล เครียด หรือหวาดกลัว ซึ่งอาจนำไปสู่ปัญหาทางจิตใจอื่น ๆ เช่น ภาวะซึมเศร้า หรือโรคเครียดหลังเหตุการณ์ โดยที่กฎหมายมีอาจคุ้มครองผู้เสียหายได้อย่างแท้จริงและไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากอัตราโทษที่กำหนดไว้ตามมาตรา 397 เป็นความผิดลหุโทษ ซึ่งมีระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท จึงไม่เหมาะสมกับความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อเหยื่อหรือผู้ถูกกระทำ เมื่อเทียบกับ สิ่งที่ผู้ถูกกระทำได้รับถือว่าไม่ได้สัดส่วนกับโทษที่ผู้กระทำความผิดได้รับ ส่งผลทำให้ผู้กระทำความผิดไม่เกิดความเกรงกลัวต่อกฎหมายและไม่เข็ดหลาบ อีกทั้งกฎหมายไม่สามารถยับยั้งการกระทำความผิดซ้ำ ๆ ได้ ไม่สมดังเจตนารมณ์ของกฎหมายอาญาอย่างแท้จริง

2. การคุกคามทางเพศ กรณีผู้ใช้แรงงาน พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 16 วางหลักว่า ห้ามมิให้นายจ้างหรือผู้ซึ่งเป็นหัวหน้างาน ผู้ควบคุมงานหรือผู้ตรวจงาน กระทำการล่วงเกินทางเพศต่อ ลูกจ้างซึ่งเป็นหญิงหรือเด็ก ดังนั้น หากนายจ้างฝ่าฝืนกระทำการล่วงละเมิดทางเพศต่อลูกจ้างซึ่งเป็นหญิงหรือเด็ก ก็อาจถูกลงโทษตามที่กฎหมายกำหนด ผู้ที่ต้องห้ามมิให้กระทำการล่วงละเมิดทางเพศ ตามพระราชบัญญัติ คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ได้กำหนดไว้ คือ นายจ้าง ซึ่งหมายถึง บุคคลทุกคนที่เป็น “นายจ้าง” ตามความหมายใน มาตรา 5 ซึ่งได้แก่ นายจ้างตัวแทนนายจ้าง และบุคคลที่นายจ้างมอบหมาย และนายจ้าง ซึ่งเป็นผู้ประกอบการตามมาตรา 11/1 ด้วย แต่ในส่วนของ ผู้ที่ถูกกระทำ หมายถึง ลูกจ้างทุกคน ไม่ว่าระดับใด ไม่ว่าเพศใด ไม่ว่าจะเป็นลูกจ้างประจำ ลูกจ้างชั่วคราว ลูกจ้างรายวัน หรือลูกจ้างทดลองงาน ล้วนแล้วแต่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

กระทำการล่วงเกินทางเพศต่อลูกจ้างซึ่งเป็นหญิงหรือเด็ก เป็นความผิดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 16 ประกอบ มาตรา 147 การล่วงละเมิดทางเพศหรือคุกคามทางเพศในสถานที่ทำงาน เป็นปัญหาที่มีให้เห็นอยู่บ่อยครั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานประกอบการที่ผู้มีอำนาจเหนือกว่า มักจะเอารัดเอาเปรียบผู้ใต้บังคับบัญชาให้ยอมจำนนต่อความต้องการทางเพศของตนมิเช่นนั้นอาจได้รับความเดือดร้อน ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้น มีทั้งชายละเมิดหญิง หญิงละเมิดชาย ชายละเมิดชาย หรือ หญิงละเมิดหญิง กรณีที่นายจ้าง หรือผู้ได้รับมอบหมายจากนายจ้าง เช่น ผู้จัดการ ผู้ช่วยผู้จัดการ หัวหน้างาน ที่มีตำแหน่งสูงกว่าลูกจ้าง มีการเรียกร้อยหรือยื่นข้อเสนอต่อลูกจ้างเพื่อให้ได้มาซึ่งความสุขหรือความพึงพอใจในเรื่องเพศ เช่น ขอให้มีการเพศสัมพันธ์ การยินยอมให้จับต้องสัมผัสร่างกาย โดยเสนอผลประโยชน์เป็นการตอบแทน ด้วยการขึ้นเงินเดือน เลื่อนตำแหน่ง ได้สิทธิพิเศษกว่าลูกจ้างคนอื่น ๆ เป็นต้น แต่หากลูกจ้างไม่ยินยอมก็จะได้รับผลอาจถูกกลั่นแกล้ง โยกย้ายตำแหน่งหน้าที่ที่ไม่ต้องการ กลั่นแกล้งให้ทำงานล่วงเวลาโดยไม่สมัครใจ ทำให้ลูกจ้างหรือบุคคลที่อยู่ในตำแหน่งที่ต่ำกว่าที่ถูกคุกคามทางเพศ ตกอยู่ในภาวะต้องเลือกระหว่างยอมให้ถูกล่วงเกินทางเพศ หรือจะได้รับผลร้ายเกี่ยวกับการทำงาน ซึ่งการล่วงเกินทางเพศแบบนี้อาจส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรง ทั้งทางจิตใจและสังคม

ทำให้เกิดความเครียด กลัว และอาจส่งผลกระทบต่อชีวิตส่วนตัวและการทำงานของผู้ถูกระทำ รวมทั้งการล่วงละเมิดในสภาพแวดล้อมหรือบรรยากาศในการทำงานที่ไม่เป็นมิตร ก่อให้เกิดความอึดอัดไม่สบายใจ เช่น การติดตั้งรูปภาพโป๊เปลือยไว้ในสถานที่ทำงาน การเขียนข้อความในเรื่องเพศไว้ในที่ทำงาน การนำภาพลามกอนาจารไว้ที่หน้าจอคอมพิวเตอร์ การพูดคุยวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับเรื่องเพศหรือสรีระร่างกายของลูกจ้างหญิง หรือแม้แต่การส่งข้อความ ส่งรูปภาพในกลุ่มไลน์ของสถานที่ทำงานนั้น ๆ

ตัวอย่าง กรณีการคุกคามทางเพศในที่ทำงาน ชาวเมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม 2567 กรณี สาวเปิดแชต คำสารภาพ ผู้บริหารกรุงเทพมหานคร คุกคามทางเพศ หลัง "ซัซซาดิ" อ้างไร้หลักฐาน ยันมีร่องพู่ราราชการกรุงเทพมหานคร 2 คนเป็นพยานบุคคลที่คู่กรณีได้รับสารภาพต่อหน้าด้วย แต่กรรมการสอบข้อเท็จจริงกลับไม่เรียกมาให้การในฐานะพยาน ทำให้ไม่สามารถพิสูจน์ข้อเท็จจริงได้ (ผู้จัดการออนไลน์, 2567)

3. การคุกคามทางเพศ กรณีส่วนราชการ ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 การคุกคามทางเพศ หรือการล่วงละเมิดทางเพศในส่วนราชการ โดยแต่ละส่วนราชการอาจกำหนดแนวทางการประพฤติปฏิบัติของข้าราชการเพื่อไม่ให้ไปสู่การกระทำผิดวินัย แต่หากไม่สามารถป้องกันการกระทำดังกล่าวมิให้เกิดขึ้นได้ การกระทำของบุคคลนั้น ๆ ย่อมเข้าข่ายเป็นความผิดวินัย ตามมาตรา 83 (8) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ซึ่งได้บัญญัติว่า “ข้าราชการพลเรือนสามัญต้องไม่กระทำการอันเป็นการล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศตามที่กำหนดในกฎ ก.พ.” ดังนั้น สำนักงาน ก.พ. จึงต้องกำหนดรายละเอียดว่า การกระทำเช่นใดจะถือว่าเป็นการล่วงละเมิด หรือคุกคามทางเพศ ซึ่งสำนักงาน ก.พ. ได้ออก กฎ ก.พ. ว่าด้วยการกระทำอันเป็นการล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศ พ.ศ. 2553 และได้กำหนดรูปแบบการกระทำที่จะถือว่าเป็นการล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศไว้ใน กฎ ก.พ. ดังกล่าวด้วยแล้ว การล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศเป็นการละเมิดสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในการดำรงชีพและความเป็นอยู่ส่วนตัว ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาและมีผลกระทบอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบต่อผู้ถูกระทำ ต่อหน่วยงาน หรือต่อสังคมในประเทศไทย ดังนั้นแม้ว่าประเทศไทยจะหันมาให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มากขึ้น แต่ปัญหาดังกล่าวก็ยังคงเกิดขึ้นและไม่ได้รับการแก้ไขเท่าที่ควร

4. การคุกคามทางเพศ กรณีสื่อสังคมออนไลน์ หรือที่เรียกกันว่า Cyber Sexual Harassment เป็นการกระทำที่ใช้เทคโนโลยีหรือแพลตฟอร์มออนไลน์เป็นเครื่องมือในการล่วงละเมิดหรือล่วงเกินทางเพศต่อบุคคลอื่น โดยมีรูปแบบของการคุกคามทางเพศในลักษณะซับซ้อนและหลากหลายผ่านสื่อออนไลน์ และมีวิธีการต่าง ๆ ผ่านช่องทางเช่น ไลน์ เฟซบุ๊ก อีเมล หรือเว็บไซต์ต่าง ๆ ทั้งนี้ มีรูปแบบของการคุกคามทางเพศผ่านสื่อออนไลน์ ในลักษณะข้อความรูปภาพที่ไม่เหมาะสม มีเนื้อหาทางเพศ เช่น รูปลามก หรือข้อความที่มีลักษณะล่วงละเมิดทางเพศ มีการเผยแพร่ข้อมูลส่วนตัวโดยไม่ได้รับอนุญาต เช่น การถ่ายรูปในลักษณะที่รู้ตัวแล้วนำไปส่งต่อกันทางออนไลน์ หรือกลุ่มไลน์เฉพาะ หรือมีการข่มขู่ที่จะเปิดเผยข้อมูลทางเพศ เช่น รูปภาพหรือวิดีโอ หากเหยื่อไม่ยินยอมปฏิบัติตามคำสั่ง เช่น ให้เงิน มีเพศสัมพันธ์ หรือกระทำการอื่น ๆ ตามความต้องการของผู้กระทำ หรือการก่อกวนทางออนไลน์ติดตามทางออนไลน์อย่างต่อเนื่อง เช่น การส่งข้อความรบกวนหรือการติดตามกิจกรรมของเหยื่อบนแพลตฟอร์มต่าง ๆ โดยมีเจตนาล่วงละเมิดทางเพศอย่างชัดเจน หรือมีการแสดงความคิดเห็นหรือตอบโต้ด้วยคำพูดที่มีลักษณะทางเพศที่ไม่เหมาะสมในที่สาธารณะออนไลน์ เช่น การแสดง

ความคิดเห็นในโพสต์บนโซเชียลมีเดียหรือการใช้ภาษาที่ล่วงละเมิดในสื่อสังคมออนไลน์ที่เป็นสาธารณะ และมีการเผยแพร่ภาพหรือวิดีโอที่มีเนื้อหาทางเพศของบุคคลอื่นโดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของภาพหรือวิดีโอ เช่น การเผยแพร่ภาพเปลือยของอดีตคู่รักเพื่อล้าแค้นเมื่อมีการเลิกกัน เช่นกรณีของดารา ถูกอดีตแฟนที่เคียดแค้น นำรูปภาพและคลิปที่ไม่เหมาะสมออกมาเผยแพร่ในหลายช่องทาง เป็นการนำรูปโป๊ของเหยื่อมาข่มขู่หรือแค้นแค้น และเหตุการณ์ที่พบบ่อย คือ เมื่อฝ่ายหญิงเลิกกับฝ่ายชาย แล้วฝ่ายชายนำภาพโป๊ที่เคยถ่ายตอนเป็นแฟนกันมาข่มขู่ หรือแค้นฝ่ายหญิง โดยไม่สนใจว่าฝ่ายหญิงจะได้รับความเสียหายหรืออับอายเพียงใด ผลกระทบจากการคุกคามทางเพศผ่านสื่อออนไลน์กรณีนี้ สามารถก่อให้เกิดความเครียด วิตกกังวล ซึมเศร้า และสร้างความเสียหายต่อภาพลักษณ์และชื่อเสียงซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อชีวิตส่วนตัวและการทำงานของเหยื่อ

ปัจจุบันการคุกคามทางเพศเกิดขึ้นในสังคมเห็นได้จากข่าวที่เกิดขึ้นเป็นการใช้ช่องทางออนไลน์กระทำการคุกคามทางเพศ กรณี ข่าวเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2564 ผู้อำนวยการโรงเรียนสตรีศรีดงภูเก็จ ออกแถลงการณ์สั่งย้าย 2 ครู หลังทักแชทคุกคามทางเพศนักเรียนหญิง พฤติกรรมไม่เหมาะสมของครูที่คุกคามทางเพศนักเรียนหญิง โดยแชทที่มีข้อความลักษณะคุกคาม ถ้ามเกี่ยวกับเรื่องเพศ โดยครูที่ก่อเหตุมี 2 คน ได้แก่ ครูสอนวิชาศิลปะและครูสอนพลศึกษา มีการส่งข้อความหานักเรียนเช่นอยากไปหาที่บ้าน อยากพาไปเที่ยว เรียกว่าคนสวย พูดถึงอวัยวะตนเอง นอกจากนี้ ยังมีพฤติกรรมแอบถ่ายใต้กระโปรง และถึงเนื้อถึงตัวนักเรียนด้วย (ข่าวสดออนไลน์, 2564)

อย่างไรก็ตาม มาตรการทางกฎหมายในการป้องปราม ข่มขู่ มิให้มีการกระทำการคุกคามทางเพศในช่องทางออนไลน์ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560 มาตรา 14 (1) “...นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ปลอมไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชน...” , (4) “...นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ใด ๆ ที่มีลักษณะอันลามกและข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นประชาชนทั่วไปอาจเข้าถึงได้..” จากมาตรการทางกฎหมายข้างต้น พบว่า การนำบทบัญญัติดังกล่าวมาปรับใช้กับการกระทำการคุกคามทางเพศทางออนไลน์นั้น จะต้องเป็นกรณีที่ผู้กระทำนำข้อมูลคอมพิวเตอร์ปลอมทั้งหมดหรือบางส่วน หรือข้อมูลที่เป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชน ดังนั้น หากเป็นกรณีที่นำข้อมูลที่ไม่เหมาะสมทางเพศหรือข้อมูลเกี่ยวกับเพศที่เป็นรูปภาพ คลิปที่เป็นความจริงเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ จึงไม่อาจถือว่าเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 มาตรา 14 (1) ได้ ตัวอย่าง กรณีของการนำรูปภาพที่ได้ถ่ายไว้โดยได้รับอนุญาต

ส่วนในกรณี มาตรา 14 (4) นั้น หากเป็นกรณีนำรูปภาพ หรือคลิปที่มีลักษณะลามกเข้าสู่ระบบข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นประชาชนทั่วไปอาจเข้าถึงได้ จะถือว่าเป็นความผิดและถูกลงโทษตามมาตรานี้ แต่หากนำรูปภาพหรือคลิปที่มีลักษณะลามกเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ที่มีลักษณะที่ประชาชนเข้าไม่ถึง เช่นกลุ่มไลน์เฉพาะหรือออนไลน์ในกลุ่มคนบางกลุ่ม ไม่ถือว่าเป็นการส่งข้อมูลให้ประชาชนทั่วไปเข้าถึงได้ จึงไม่อาจปรับใช้มาตรานี้ลงโทษผู้ส่งข้อมูลในกรณีนี้ได้ เห็นได้ว่า บทบัญญัติของกฎหมายยังไม่สามารถให้ความคุ้มครองบุคคลผู้ถูกคุกคามทางเพศได้อย่างแท้จริง อีกทั้งไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายสำหรับการคุกคามทางเพศทางสื่อออนไลน์ไว้โดยเฉพาะ จึงส่งผลทำให้การคุกคามทางเพศบางกรณีไม่เป็นความผิดทางกฎหมายได้ อีกทั้งประมวลกฎหมายอาญา

ก็ไม่มีบทบัญญัติโดยเฉพาะเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวเช่นกัน มีเพียงบทบัญญัติทั่วไปที่อาจนำมาปรับใช้ตามกรณีที่เกิดขึ้น เช่น มาตรา 397 ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น

3. การเยียวยาผู้เสียหายในคดีอาญา

ในเชิงกฎหมายการเยียวยา หมายถึง การให้ค่าชดเชยหรือการแก้ไขสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เช่น การชดเชยค่าเสียหายให้กับผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนจากการกระทำผิด หรือการคืนสิทธิให้กับผู้ที่ถูกละเมิดสิทธิ เป็นต้น การให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาตามระบบกฎหมายไทยปรากฏชัดเจนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่มีผลใช้บังคับมาจนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 บัญญัติรับรองและให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน มาตรา 25 วรรคสาม บัญญัติว่า “บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ในศาลได้” และวรรคสี่ บัญญัติว่า “บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายกำหนด” เช่นนี้ เป็นแนวคิดในการให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา โดยเป็นสิทธิของผู้เสียหายที่ได้รับความคุ้มครองมาโดยตลอด โดยกฎหมายกำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับความคุ้มครองและการปฏิบัติที่เหมาะสมจากรัฐ รวมทั้งมีสิทธิได้รับเงินเยียวยาจากรัฐในกรณีได้รับความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย หรือจิตใจ จากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่นที่ผู้เสียหายไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้นด้วย ซึ่งหลักการดังกล่าวนี้เป็นหลักการที่สอดคล้องกับหลักสากลที่ระบุไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และปฏิญญาสากลว่าด้วยหลักการพื้นฐานในการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรม และการใช้อำนาจโดยมิชอบ ค.ศ. 1985 และยังคงได้รับการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับต่อมาจนถึงปัจจุบัน

สำหรับการเยียวยาผู้เสียหายในคดีอาญา หรือเหยื่ออาชญากรรมแต่เดิมกฎหมายอาญาของประเทศไทย ยังไม่ได้มีบทบัญญัติหรือมาตรการเยียวยาหรือการจ่ายค่าชดเชย หรือค่าทดแทนสำหรับเหยื่อที่ได้รับความเสียหายในการกระทำความผิดอาญาแต่อย่างใด ดังนั้นผู้เสียหายจึงต้องฟ้องร้องเรียกให้ผู้กระทำความผิดชดเชย ค่าเสียหายที่เกิดขึ้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในเรื่องละเมิด ซึ่งจะต้องอาศัยเงินของตนในการดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งการชดเชย ชดเชยจากผู้กระทำความผิดอาญาที่ก่อความเสียหายให้เกิดขึ้น ทั้งนี้ หลายกรณี หลายคดี ผู้เสียหายมีฐานะยากจน ไม่มีโอกาสจะใช้สิทธิเรียกร้องเพื่อให้ได้มาซึ่งความยุติธรรมให้กับตนเอง ดังนั้น แม้มีสิทธิฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่งได้ก็ตาม แต่การฟ้องคดีแพ่งนั้นต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง ทั้งค่าธรรมเนียมศาลตามกฎหมาย ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับทนายความ รวมทั้งค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่เกี่ยวกับคดีโดยตรงและเกี่ยวเนื่องมากจากคดีความ นอกจากนี้ญาติพี่น้องและบุคคลใกล้ชิดของผู้เสียหาย ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว บิดา มารดา บุตร อาจต้องรับภาระดูแล เลี้ยงดู รวมถึงค่ารักษาพยาบาลและค่าใช้จ่ายต่างๆ ในระหว่างที่ผู้เสียหายเจ็บป่วยซึ่งบางครั้งอาจถึงกับตลอดชีพในกรณีพิการทุพพลภาพ ดังนั้น จึงได้มีการตรากฎหมายพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและ ค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 สืบเนื่องมาจากตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 245 บัญญัติรับรองสิทธิในการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐของบุคคลซึ่งได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่นโดยตน

มิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น และไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น จึงมีความจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติ ดังกล่าวเพื่อรองรับสิทธิให้กับผู้เสียหายในคดีอาญา

ทั้งนี้ การเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญา เป็นแนวคิดโดยมุ่งหมายให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาจากรัฐ คือ แนวคิดเกี่ยวกับรัฐสวัสดิการ (เทวราช สนโศรก, 2563) รัฐมีหน้าที่สำคัญในการให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่ออาชญากรรมนั้น มีแนวความคิดที่เป็นฐานความคิดสำคัญ คือ

(1) รัฐมีหน้าที่ในการป้องกันอาชญากรรม หากรัฐไม่สามารถให้ความคุ้มครองแก่ประชาชนให้ปลอดภัยจากอาชญากรรมได้รัฐ จึงสมควรรับผิดชอบในการชดเชยค่าเสียหายแก่เหยื่ออาชญากรรม

(2) รัฐ ต้องให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายที่เป็นเหยื่ออาชญากรรม การที่รัฐให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายโดยไม่คิดมูลค่าและการพัฒนาของแนวคิดที่เรียกว่า รัฐสวัสดิการนี้โดยเฉพาะในด้านความช่วยเหลือต่อเหยื่ออาชญากรรมหรือผู้เสียหายในคดีอาญาในลักษณะของการทดแทนความเสียหายมีลักษณะเช่นเดียวกับการประกันสังคมนั่นเองหรือ การสงเคราะห์เหยื่ออาชญากรรมก็เช่นเดียวกันเป็นการทำให้ประชาชนมองเห็นความเสมอภาคทางด้านความยุติธรรมของรัฐได้ดียิ่งขึ้นและจะเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนให้ความร่วมมือกับรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมในการป้องกันอาชญากรรมมากยิ่งขึ้นเพื่อทดแทนกับการได้สิทธิในการได้รับการทดแทนความเสียหาย

อย่างไรก็ตาม บุคคลที่จะถือเป็นผู้เสียหายในคดีอาญา จะต้องพิจารณาความหมายของผู้เสียหาย ซึ่งมีทั้งผู้เสียหายในทางแพ่งและผู้เสียหายในทางอาญา ในบทความนี้จะกล่าวถึงการเยียวยาผู้เสียหายในคดีอาญา ซึ่งจะต้องพิจารณาจากความเป็นผู้เสียหายในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4) บัญญัติไว้ว่า “ผู้เสียหาย” หมายความว่า “บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดฐานหนึ่ง รวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้ดังบัญญัติไว้ในมาตรา 4, 5 และ 6”

กรณีของผู้เสียหายมีสิทธิได้รับเงินเยียวยาจากรัฐในกรณีได้รับความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย หรือจิตใจจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่นที่ผู้เสียหายไม่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้นด้วย ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 3 บัญญัติว่า “ผู้เสียหาย” หมายความว่า “บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิตหรือร่างกายหรือจิตใจ เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น” ดังนั้น หากว่าผู้เสียหายมีส่วนเกี่ยวข้องในการกระทำความผิด ผู้เสียหายก็ไม่มีสิทธิที่จะขอรับค่าตอบแทนนี้ได้ อย่างไรก็ตาม การได้รับการเยียวยาจากรัฐนี้ แม้ว่าผู้เสียหายจะได้รับค่าตอบแทนจากรัฐตามกฎหมายดังกล่าวแล้ว ก็ไม่เป็นการตัดสิทธิผู้เสียหายที่จะพึงได้ตามกฎหมายอื่นอีก

จากความหมายข้างต้น คำว่า “ผู้เสียหายในคดีอาญา” จึงหมายถึงบุคคลที่ได้รับความเสียหายหรือได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิดทางอาญาของผู้กระทำความผิด ซึ่งอาจเป็นการบาดเจ็บ เสียชีวิต เสียทรัพย์สิน หรือได้รับผลกระทบทางด้านจิตใจหรือชื่อเสียง ผู้เสียหายมีสิทธิในการเข้าร่วมกระบวนการยุติธรรม เช่น การฟ้องร้องเพื่อเรียกค่าเสียหาย หรือการยื่นเรื่องให้เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด

ดังนั้น บุคคลที่ถือว่าเป็นผู้เสียหายนั้น พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย แก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 รัฐจะเป็นผู้เยียวยาความเสียหายโดยการการจ่ายค่าตอบแทน

ผู้เสียหายในคดีอาญา ตาม มาตรา 17 ที่บัญญัติว่า “ความผิดที่กระทำต่อผู้เสียหาย อันอาจขอรับค่าตอบแทนได้ ต้องเป็นความผิดตามรายการที่ระบุไว้ท้ายพระราชบัญญัตินี้” ได้แก่ ความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ความผิด ลักษณะ 9 ความผิดเกี่ยวกับเพศ มาตรา 276 ถึง มาตรา 287 ลักษณะ 10 ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย หมวด 1 ความผิดต่อชีวิต มาตรา 288 ถึง มาตรา 294, หมวด 2 ความผิดต่อร่างกาย มาตรา 295 ถึง มาตรา 300, หมวด 3 ความผิดฐานทำให้แท้งลูก มาตรา 301 ถึง มาตรา 305, หมวด 4 ความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก คนป่วยเจ็บ หรือชรา มาตรา 306 ถึง มาตรา 308

เมื่อพิจารณาถึงการเยียวยาผู้เสียหายในคดีอาญาในการกระทำความผิดเป็นการคุกคามทางเพศไม่ว่าจะเป็น การคุกคามทางเพศในรูปแบบ ลักษณะ หรือวิธีการใด ล้วนแล้วแต่ส่งผลให้ผู้ถูกกระทำได้รับความเสียหาย ทั้งร่างกาย จิตใจ แต่ไม่สามารถได้รับค่าตอบแทนตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและ ค่าใช้จ่าย แก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 เนื่องจาก รายการท้ายพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ไม่ได้กำหนดให้ความผิดตามมาตรา 397 ที่อาจมี การคุกคามทางเพศต่อผู้เสียหาย ที่มีลักษณะโดยทั่วไปไม่ร้ายแรง เช่นกรณิ การพูดแซว การพูดแซะ หรือ การคุกคามที่สื่อไปในทางเพศ การใช้สายตามองดูรูปร่าง การพยายามถูกเนื้อต้องตัว หรือแม้แต่การคุกคาม ทางเพศผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เช่น การส่งภาพลามกอนาจารเกี่ยวกับเพศ ผ่านทางโปรแกรม ประยุกต์ (Application) การส่งข้อความก่อกวนทางเพศอย่างต่อเนื่อง การข่มขู่ว่าจะนำภาพลามกอนาจารของ ผู้เสียหายไปเผยแพร่บนสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ในมุมหนึ่งอาจมองเป็นเรื่องเล็กน้อยและมองว่าเป็น เรื่องส่วนตัว และช่องทางการส่งผ่านเป็นเพียงสื่อสังคมออนไลน์เฉพาะกลุ่ม ซึ่งคนทั่วไปไม่สามารถเข้าถึงได้ จึงถูกมองว่าเป็นการรับรู้ข้อมูลเฉพาะกลุ่มคนเท่านั้น แต่แท้จริงแล้วผู้ถูกกระทำได้รับผลกระทบต่อจิตใจ ในระยะยาว อยู่อย่างเดือดร้อนรำคาญ และหวาดระแวงการคุกคามที่ยังไม่ถึงกับทำอันตรายต่อร่างกาย และไม่ใช่ว่า ความผิดเกี่ยวกับเพศที่ผู้เสียหายจะขอรับค่าตอบแทนผู้เสียหายได้ ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย แก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544

บทสรุป

การคุกคามทางเพศไม่ว่าจะเป็นการเล่าเรื่องตลกลามก การพูดแซว การพูดแซะ การวิพากษ์หรือ การคุกคามที่สื่อไปในทางเพศ การใช้สายตามองดูรูปร่าง การพยายามถูกเนื้อต้องตัว เป็นเรื่องที่สามารถเกิดขึ้นได้ ในทุกสถานที่ ไม่ว่าจะเป็นสถานที่ทำงาน บ้าน โรงเรียน หรือทางสื่อสังคมออนไลน์ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการ คุกคามทางเพศ โดยมีรูปแบบการคุกคามที่มักมองว่าการคุกคามทางเพศเป็นเพียงเรื่องเล็กน้อยหรือเป็นเรื่อง ปกติธรรมดาที่ไม่เสียหายอะไร แต่ในทางกลับกันผู้ที่ถูกกระทำการคุกคามทางเพศในรูปแบบต่างๆ มักเกิด ความกลัวและอับอาย ทำให้ไม่กล้าที่จะเปิดเผยเรื่องราวตนเองถูกคุกคามทางเพศ ซึ่งมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการ คุกคามทางเพศมีหลายกรอบ ได้แก่ กฎหมายระหว่างประเทศ หรือประมวลกฎหมายอาญา, พระราชบัญญัติ คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541, พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, กฎ ก.พ. ว่าด้วยการกระทำ อันเป็นการล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศ พ.ศ. 2553 เหล่านี้ ล้วนแต่เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุกคาม ทางเพศ แต่ก็ยังไม่สามารถให้ความคุ้มครองผู้เสียหาย หรือป้องปราม ป้องกัน การกระทำที่มีลักษณะ

เป็นการคุกคามทางเพศได้อย่างแท้จริง ประกอบกับคนในสังคมส่วนหนึ่งมองว่า การพูดเรื่องตลกทางเพศหรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคนอื่นไปในแนวลามก “ไม่ใช่เรื่องผิด เป็นเรื่องปกติที่ใคร ๆ ก็ทำได้ เพราะเราต่างไม่รู้จัก” แท้จริงแล้วเป็นการเข้าลักษณะการเหยียดเพศ หรือลวนลามทางเพศ การข่มขู่ทางเพศ ซึ่งจะพบในสื่อออนไลน์ เช่น ทวิตเตอร์ (Twitter), เฟซบุ๊ก (Facebook), อินสตาแกรม (Instagram), ฟันทิป, ยูทูบ (YouTube), ไลน์ (Line), จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) เป็นต้น การกล่าวในสื่อออนไลน์ในลักษณะความคิดเห็นเกี่ยวกับคนในทางลามก, การโพสต์แสดงความคิดเห็นทางเพศภาพหรือวิดีโอบนสื่อออนไลน์, ส่งข้อความและภาพลามกผ่านข้อความ ปัจจุบันยังไม่มีตัวบทกฎหมายที่กำหนดเรื่องการเอาผิดกับผู้กระทำความผิดเรื่องลวนลามทางเพศในสังคมออนไลน์ เนื่องจากพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560 ไม่ได้บัญญัติความผิดเกี่ยวกับการคุกคามทางเพศบนอินเทอร์เน็ตไว้เป็นการเฉพาะ อีกทั้งประมวลกฎหมายอาญา ไม่มีบทบัญญัติโดยเฉพาะเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวเช่นกัน มีเพียงบทบัญญัติทั่วไป เช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2560 มาตรา 14 ข้อ (4) ที่กล่าวไว้ว่าการนำข้อมูลที่มีลักษณะอันลามกเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ การกระทำความผิดดังกล่าวถือว่า มีความผิด อาจต้องรับโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี ปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ จะเป็นได้ว่าการคุกคามทางเพศในสื่อสังคมออนไลน์ ไม่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นความผิดอย่างชัดเจน จึงไม่สามารถลงโทษผู้กระทำการคุกคามทางเพศกรณีนี้ได้ ส่งผลเสียหายต่อผู้ถูกระทำในระยะยาว และการคุกคามทางเพศนี้อาจนำไปสู่การล่วงละเมิดทางเพศ อนาจาร หรือการข่มขืนกระทำชำเราได้ ทั้งนี้จะเห็นได้ว่า มาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยยังไม่สามารถให้ความคุ้มครองบุคคลจากการถูกคุกคามทางเพศ ได้อย่างแท้จริง ยังไม่สอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิก ไม่ว่าจะเป็นอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีทุกรูปแบบ มุ่งให้ความคุ้มครองกรณีการคุกคามทางเพศต่อสตรีไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่, อนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ ฉบับที่ 190 คุ้มครองผู้ถูกคุกคามทางเพศในสถานที่ทำงาน, ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ที่ให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนซึ่งรวมถึงการคุกคามทางเพศ และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ซึ่งการคุกคามทางเพศถือเป็นการละเมิดสิทธิในการดำเนินชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี

อย่างไรก็ตาม เมื่อผู้เสียหายได้รับผลของการคุกคามทางเพศ จากการศึกษาพบว่ายังไม่มีกฎหมายกำหนดให้ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการคุกคามทางเพศสามารถขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทนความเสียหายนี้ได้ แม้จะมีพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย แก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 แต่กฎหมายดังกล่าวยังไม่ครอบคลุมความเสียหายจากการถูกคุกคามทางเพศ เนื่องจากไม่ใช่ความผิดเกี่ยวกับเพศ ที่ผู้เสียหายจะขอรับค่าตอบแทนผู้เสียหายได้

ฉะนั้น การถูกคุกคามทางเพศยังเป็นปัญหาที่ไม่ได้รับการแก้ไขอย่างแท้จริง ทั้งในแง่ของกฎหมายที่ต้องให้ความคุ้มครองและในแง่ของการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้ถูกระทำการคุกคามทางเพศ ดังนั้น สิ่งสำคัญที่ควรคำนึงและตระหนักคือการให้ความคุ้มครองด้วยมาตรการทางกฎหมายที่ชัดเจนเหมาะสม และการให้การเยียวยาแก่ผู้เสียหายจากการถูกคุกคาม โดยการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่การสร้างมาตรการและกลไกในการป้องกันการคุกคามทางเพศและมาตรการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา และสอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

ข้อเสนอแนะ เพื่อให้ความคุ้มครองแก่ผู้เสียหายจากการคุกคามทางเพศ ควรแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา โดยกำหนดนิยามของการกระทำ “การคุกคามทางเพศ” ให้ชัดเจน รวมถึงแก้ไข มาตรา 397 โดยนำวรรคสองและวรรคสาม มาบัญญัติให้การคุกคามทางเพศ และการคุกคามทางเพศบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Media) เป็นความผิดเกี่ยวกับเพศไว้โดยเฉพาะโดยกำหนดอัตราโทษให้สูงขึ้น และควรเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 397 และ บทบัญญัติความผิดเกี่ยวกับการคุกคามทางเพศดังกล่าว ไปยังรายการที่ระบุไว้ท้ายพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 เพื่อเป็นการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาในความผิดเกี่ยวกับการคุกคามทางเพศ

เอกสารอ้างอิง

กฎ ก.พ. ว่าด้วยการกระทำอันเป็นการล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศ พ.ศ. 2553. (2553, 29 กันยายน).

ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 127 ตอนที่ 59 ก. หน้า 14-16.

กรมสวัสดิการคุ้มครองแรงงาน. (2563). แนวปฏิบัติเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศ ในการทำงานของกรมสวัสดิการและแรงงาน. สืบค้นจาก

<https://protection.labour.go.th/2015-12-03-04-55-08/132->

ข่าวสด. (2564, 17 พฤศจิกายน). ข่าวสดออนไลน์ : ผู้อำนวยการโรงเรียนสตรีศรีสะเกษ ออกแถลงการณ์ สั่งย้าย 2 ครู หลังตกแซ่คุกคามทางเพศนักเรียนหญิง. สืบค้นจาก https://www.khaosod.co.th/around-hailand/news_6736189.

ข่าวเช้าเจ็ดสี. (2567, 23 พฤษภาคม). ข่าวเช้าเจ็ดสี : กลุ่มนักแสดงสาว แจ้งเอาผิด ผจก.หีน, สืบค้นจาก <https://news.ch7.com/detail/728525>.

ทีมข่าวเฉพาะกิจไทยรัฐออนไลน์. (2566, 15 ธันวาคม). ไทยรัฐออนไลน์ : ทุกๆ วัน เด็กและเยาวชน หนึ่งคนถูกล่วงละเมิดทางเพศ, สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/scoop/infographic/2747666>.

ทีมงานมูลนิธิอิปวีณา. (2567, 30 กรกฎาคม). สถิติการรับเรื่องราวร้องทุกข์ของมูลนิธิอิปวีณาทางสภากลเพื่อเด็กและสตรีประจำวันจันทร์-อังคาร ที่ 29-30. สืบค้นจาก <https://www.pavenafoundation.or.th/post/8qmep6lkiyvq>.

เทวราช สนโศรก. (2563). มาตรการทางกฎหมายในการเยียวยาเหยื่อผู้เสียหายในคดีอาญาและสิทธิในการได้รับการเยียวยาจากรัฐ. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. สืบค้นจาก <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/WTURJ/issue/view/17277>.

นพวรรณ ปรากวรงค์, (2559). ทักษะของนักศึกษาต่อการคุกคามทางเพศในสถานศึกษา (สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์). สืบค้นจาก https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:126817

ประมวลกฎหมายอาญา 2499. (2499, 15 พฤศจิกายน). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 73 ตอนที่ 95/ฉบับพิเศษ หน้า 1.

ผู้จัดการออนไลน์. (2567, 6 กรกฎาคม). ผู้จัดการออนไลน์ : สาวเปิดแชตคำสารภาพ ผู้บริหาร กทม.คุกคามทางเพศ หลัง "ซัชซาดิ" อ้างไร้หลักฐาน, สืบค้นจาก

<https://mgronline.com/online/section/detail/9670000057545>.

พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย แก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544. (2544, 12 พฤศจิกายน). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 118 ตอนที่ 104 ก หน้า 23.

พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541. (2541, 20 กุมภาพันธ์). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 115 ตอนที่ 8 ก หน้า 1.

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551. (2551, 25 มกราคม). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 125 ตอนที่ 22 ก หน้า 1.

พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550. (2550, 18 มิถุนายน). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124 ตอนที่ 27 ก หน้า 4.

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. ออนไลน์, สืบค้นจาก <https://dictionary.orst.go.th/>.

พินศิริ นามศรีฐาน. (2543). ความผิดเกี่ยวกับเพศ: ศึกษากรณีการล่วงเกินทางเพศ (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต) สืบค้นจาก <https://www.grad.chula.ac.th/thesis.php?id=27>

วิจิตร อยุ่เป็นแก้ว. (2550). ชีวิตการทำงานบุคลากรการแพทย์: กรณีการคุกคามทางเพศจากการทำงาน (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์). สืบค้นจาก <https://tdc.thailis.or.th/tdc/basic.php>

วิมนา ธรรมปรีชา. (2533). การคุกคามทางเพศ (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). สืบค้นจาก <https://tdc.thailis.or.th/tdc/basic.php>.